

Guerra i vida quotidiana a la Catalunya del canvi dinàstic (1705-1714)¹

Adrià Cases Ibáñez

Aquest treball d'investigació s'ha d'entendre en el marc del moviment renovador que la història de la guerra va iniciar a finals del segle passat. Fins aquell moment, aquest tipus de corrent historiogràfic s'havia dedicat a relatar efemèrides de personatges il·lustres i a descriure batalles memorables de gran transcendència. De la mà d'historiadors anglosaxons com Michael Roberts, entre d'altres, es va iniciar aquest procés que, mica en mica, guanyà qualitativament. Posteriorment, altres investigadors van posar l'accent en aspectes tecnològics, econòmics i socials, donant peu a una nova manera d'historiar els fenòmens bèl·lics durant l'època moderna. A Catalunya, com en altres ocasions, la renovació es va produir alguns anys més tard i va tendir a seguir aquests models que provenien d'Europa.

Des de la dècada dels anys vuitanta del segle passat, arreu de l'Estat s'han produït investigacions que han obert nombroses escaletxes de llum. Virgínia León, Carme Pérez, Antonio Espino i Francisco Andújar —entre altres— han fet investigacions excel·lents que, sens dubte, han esdevingut referents a l'hora d'elaborar el nostre projecte intel·lectual. Amb la intenció de continuar la línia de recerca iniciada per aquests autors, vam plantejar-nos com a objectiu principal fer un primer pas per historiar el front català durant la Guerra de Successió espanyola. Ara bé, enlloc d'interessar-nos en temàtiques que ja han estat treballades, com la dimensió política de l'enfrontament o l'evolució de la guerra —processos imprescindibles per entendre el període—, hem preferit posar el nostre focus d'atenció en la quotidianitat dels militars de l'època. Per aquesta raó, la mobilització, les forces auxiliars, les condicions de vida, els allotjaments i l'assistència a la tropa són les qüestions clau en les quals ens havíem d'abocar.

Per dur a terme el nostre propòsit, hem procurat proveir-nos d'una bona base bibliogràfica i, posteriorment, treballar algunes fonts documentals de l'arxiu de l'Hospital de la Santa Creu de Barcelona. Concretament, els manuscrits consultats han estat el registre d'entrades de malalts del mateix hospital. Seguidament,

1. Treball de recerca de 20 crèdits del màster d'«Història Comparada (segles XVI-XX)», dirigit pel doctor Antonio Espino López i llegit el 15 de setembre de 2008 en el Departament d'Història Moderna i Contemporània de la Universitat Autònoma de Barcelona, davant el tribunal format pels doctors Antoni Simon i Tarrés, Antonio Espino López i Oriol Junqueras i Vies.

l'elaboració de dues bases de dades —una per a civils amb 1.268 registres i l'altra per a militars, de 897 registres— ens han permès recopilar diversos camps d'informació (nom, precedència, data d'entrada a l'hospital, data de sortida, òbit, sala on s'ingressa, vestuari i, en cas dels militars, regiment i companyia) de totes aquelles persones naturals del Regne de València.

En línies generals, hem conclòs que l'Hospital de la Santa Creu va esdevenir un centre de gran importància durant la Guerra de Successió i va ser fonamental per assistir al gran volum de militars mobilitzats que arribaven a Barcelona per defensar els interessos de Carles III. Segons els nostres càlculs, un de cada quatre usuaris que ingressava entre el 1705 i el 1714 era militar. D'altra banda, també ens sembla remarcable subratllar el moviment migratori que es va derivar de la batalla d'Almansa, ja que a partir del mes de maig de 1707 Barcelona comença a rebre una allau notòria de refugiats. Aquest moviment queda perfectament plasmat a la documentació, atès que en pocs mesos, els registres hospitalaris corresponents a persones d'origen valencià es multipliquen per quatre. A més, si ens fixem en les variables generacionals d'aquesta migració, observem que el perfil correspon a famílies senceres més que a segments d'edats concretes.

Les idees i els interrogants per encarar el futur d'aquesta recerca han estat constants. Això demostra que encara resta molta feina per poder cobrir amb garanties la totalitat dels objectius plantejats. Quan vam interessar-nos per la temàtica no érem conscients de les possibilitats que la documentació oferia. Per aquest motiu, actualment, elaborem una tesi doctoral que preveu la totalitat dels militars que van ingressar a l'Hospital de la Santa Creu. A més, els fons arxivístics que contenen els grans centres de documentació estatals —Biblioteca Nacional, Archivo Histórico Nacional i Archivo General de Simancas—, a part dels centres d'àmbit català, ens permetran cloure una investigació just quan es commemori el tercer centenari de la fi del conflicte.